

Statistiska centralbyrån

Möte i användarrådet för FoU-statistik, 27 november 2023

Närvarande:

Rolf Nilsson, Vinnova (*ordförande*)
Amanda Hansson, Universitetskanslersämbetet
David Birksjö, Tillväxtanalys
Patrik Sandgren, Teknikföretagen
Katarina Nordqvist, Utbildningsdepartementet
Karl Westberg, Klimat- och näringslivsdepartementet
Gustav Hansson, Vetenskapsrådet
Eva Marie Rigné, Sveriges kommuner och regioner
Roger Svensson, Institutet för näringslivsforskning
Jennifer Åhlberg, RISE
Caroline Ingvarsson, Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien

Från SCB

Elin Stendahl (*sekreterare*)
Nils Adriansson
Birgitta Mannfelt
Per Andreasson
Özlem Tepe
Annika Gerner (punkt 9)
Radka Sabolová (punkt 9)
Jenny Hjort (punkt 9)

Frånvarande:

Marianne Hall, Lunds universitet

1. Mötet öppnas

Mötet öppnas 13.00 och ordförande Rolf Nilsson (Vinnova) hälsar välkomna. En kort presentationsrunda av de närvarande hålls.

2. Godkännande av dagordning

Dagordningen godkänns med en ny punkt 3 Val av justeringsperson, numreringen av samtliga efterföljande punkter på dagordningen justeras upp ett nummer.

3. Val av justeringsperson

Amanda Hansson (UKÄ) väljs till justeringsperson.

4. Mötesanteckningar från föregående möte

Sekreteraren läser upp en sammanfattning av anteckningarna från föregående möte.

Vad som togs upp:

- Implementeringen av den nya statistiska enheten företag diskuterades för att klargöra den nationella användningen av statistiken i Forskning och utveckling i Sverige och Innovation i företagssektorn (CIS). Användarrådet uttryckte ett behov av parallella tidsserier på företagsenhet respektive juridisk enhet för att bibehålla nationell jämförbarhet över tid.
- OECD-projektet RICO presenterades. Användarrådet uttryckte intresse för statistiken men ställde sig tveksam till användbarheten i resultaten. SCB ska bevaka frågan.
- Specifika behov av statistik inför arbetet med forsknings- och innovationspropositionen 2025–2028 efterfrågades av SCB. Användarrådets medlemmar uttryckte att det inte fanns några specifika behov.
- SCB informerade om den nya metoden som har implementerats för undersökningen Statens anslag för forskning och utveckling. Metoden innebär förkortad framställningstid, mindre uppgiftlämnarbörda samt att hänsyn till ändringsbudgetar tas vid framställningen av slutlig statistik.

5. SCB-frågor

SCB informerar om vad som pågått på myndigheten sedan föregående möte. Den del av verksamheten som är förlagd i Örebro har flyttat in i nya kontor. SCB har också fått en ny biträdande generaldirektör, Magnus Sjöström, som kommer att ha fokus på det operativa arbetet med strategiska planer och effekthemtagning av olika effektiviseringsprojekt. Detta kommer att göra det möjligt för generaldirektör Joakim Stymne att lägga större fokus på det internationella arbetet och de nationella användarbehoven.

Liksom andra myndigheter har SCB fått ett extra effektiviseringskrav på 1 procent under 2024. Arbetet med att ta fram verksamhetsplanen för nästa år utifrån dessa förutsättningar pågår och planeras bli klart under

början av december. Som det ser ut kommer det inte att innebära några omvälvande förändringar för SCB men det gör det viktigare att komma i mål med olika effektiviseringsprojekt.

SCB vill tipsa om tidskriften Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv. Publikationen ger en bild av läget i den svenska ekonomin varje månad och innehåller fördjupningsartiklar med utgångspunkt i den ekonomiska statistiken. Nästa nummer publiceras den 13 december. [Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv \(scb.se\)](https://www.scb.se/ekonomi-statistiskt-perspektiv)

SCB kommer att hålla ett webinarium den 15 december med Jesper Hansson från Swedbank som handlar om hur konjunkturläget påverkar den svenska arbetsmarknaden. Mer information och anmälan här: [Webbinarium om hur konjunkturläget påverkar den svenska arbetsmarknaden \(scb.se\)](https://www.scb.se/webbinarium-om-hur-konjunkturlaget-paverkar-den-svenska-arbetsmarknaden)

6. Innovation i offentlig sektor

Undersökningen Innovation i offentlig sektor har utförts av SCB under 2023 i samarbete med Vinnova och SKR. Den riktar sig till arbetsplatser i den offentliga sektorn och inkluderar frågor om systematiskt innovationsarbete på organisationsnivå samt om innovationer och innovationsaktiviteter på arbetsplatsnivå. Statistiken och tillhörande dokumentation finns i sin helhet på produktthemsidan: www.scb.se/UF0319.

Internationellt sker mycket arbete inom området innovation i offentlig sektor. SCB är engagerade i det internationella arbetet genom Observatory on Public Sector Innovation (OPSI) som är en arbetsgrupp inom OECD. Målet inom denna grupp är att hitta mått som skapar möjligheter för jämförelse mellan länder. Fokus just nu är mer på systematiskt arbete med innovation som kan mätas på en högre organisatorisk nivå än introduktion av nya produkter eller processer.

Kommentarer/frågor:

- Som svar på en fråga från Vetenskapsrådet uppgav SCB att den låga svarsfrekvensen får effekter på kvaliteten och leder till breda konfidensintervall för vissa skattningar. Alla variabler och nedbrytningar har inte kunnat publiceras men det som finns tillgängliggjort bedöms vara av ändamålsenlig kvalitet av SCB.
- Vinnova ställer en fråga om något arbete gjorts för att ta reda på vad som ligger bakom det stora bortfallet i undersökningen. SCB arbetar med att ta fram en bortfallsanalys, vilket även gjordes vid den förra omgången av denna undersökning, men inga intervjuer har gjorts med uppgiftslämnare.
- Tillväxtanalys lyfte fram att det vore intressant att se statistik över innovationers nyhetslag för den offentliga sektorn. SCB informerade att denna statistik finns, istället för att fråga om

innovationer som varit nya för marknaden har begreppet verksamhetsområde använts. Här tyder dock resultaten på att det kan finnas problem med hur arbetsställena har tolkat frågan. Detta är något som behöver undersökas närmare framåt och utvecklas givet att vi kan genomföra undersökningen igen.

- IFN uttrycker att det måste vara svårt för arbetsplatser att bedöma vad som är innovation. För att lära kring detta har SCB ställt frågor i enkäten där arbetsställena i fritext fått beskriva sin mest betydelsefulla innovation alternativt (för icke-innovativa arbetsplatser) den största förändringen under referensperioden. Denna information kan användas för att förbättra vår information till uppgiftslämnare. Informationen har inte använts för att justera några svar i undersökningen.

7. Tidsseriebrott för CIS och It-användning i företag

Frågan om implementering av den nya statistiska enheten företag har varit uppe för information vid flera tidigare möten med användarrådet. Nu har SCB kommit så långt att implementering har genomförts i undersökningarna Innovation i företagssektorn (CIS) och It-användning i företag. Från och med referensår 2023 kommer implementering även att ske i undersökningen Forskning och utveckling i Sverige (påverkar endast företagssektorn).

Information om vad den nya statistiska enheten företag innebär finns att läsa på SCB:s hemsida: [Det ekonomisk-statistiska systemet \(scb.se\)](#). En rapport som beskriver effekterna på statistiken för undersökningarna Innovation i företagssektorn och It-användning i företag kommer också att publiceras den 30 november på produktsidan för It-användning i företag: [It-användning i företag \(scb.se\)](#).

Rapporten visar bland annat att profileringen får större effekter på skattningar av egenskaper som är mindre vanligt förekommande. Effekterna skiljer sig också mellan storleksklasserna. Störst blir effekten för stora företag vilket är en följd av att denna grupp till större del än tidigare består av små och medelstora juridiska enheter som tillsammans bildar stora företag.

Effekterna av profileringen blir mest framträdande på storleksklass medan effekten på branschindelning är mindre. Detta beror på att SCB valt en metod som innebär att en juridisk enhet väljs ut vars svar får representera företaget den tillhör. Representanten väljs ut utifrån ett antal kriterier där branschtillhörighet är det främsta. Denna metod har valts för att SCB bedömer att det är den metod som lämpar sig bäst för it- och innovationsstatistiken.

Kommentarer/frågor:

- Vetenskapsrådet ställde en fråga om möjligheten att se hur det totala antalet anställda i samtliga företag inom varje storleksklass har förändrats. Detta är inte uppgifter som SCB har direkt tillgängliga vid mötet men en konsekvens av profileringen är att även juridiska enheter som ligger utanför de branscher som ingår i målpopulationen men som tillhör ett företag som ingår i målpopulationen kommer att inkluderas då företagets antal anställda beräknas. Detta leder till ett ökat totalt antal anställda framför allt bland stora företag.
- Vinnova påpekade vikten av att tidsseriebrottet beskrivs på ett tydligt sätt av SCB samt uppmärksammade resultatet att små och medelstora juridiska enheter som ingår i sammansatta företag är innovativa i större utsträckning än övriga små och medelstora juridiska enheter. SCB framhöll vikten av att vara medveten om denna typ av effekter och samband när statistiken tolkas.
- Tillväxtanalys frågade om SCB gör några speciella kommunikationsinsatser för att sprida informationen om effekterna av implementeringen av den nya statistiska enheten företag. SCB påpekade att den rapport som publiceras den 30 november 2023 är specifik för just it- och innovationsstatistiken, därför vidtar inte SCB några kommunikationsinsatser centralt. SCB har även mer generell information om implementeringen på hemsidan.
- Som svar på en fråga från IVA uppger SCB att det grundläggande syftet med förändringen i den statistiska enheten är att förbättra statistikens kvalitet genom att bättre spegla de ekonomiska beroenden som finns inom företag. Definitionen av vad som utgör ett företag har varit densamma sedan 1993 men i samband med den nya EU-lagstiftningen för ekonomisk statistik (Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2020/1197) som trädde i kraft 2021 ställer EU högre krav på implementering av definitionen.
- Vinnova frågar hur implementeringen har genomförts i andra länder och hur detta påverkar jämförbarheten. Det finns ett stort behov av att också EU och OECD kommunicerar tydligt kring hur detta påverkar jämförbarheten internationellt. SCB framhåller att det finns skillnader i hur länderna har valt att genomföra profileringen vilket får effekter på jämförbarheten. Frankrike är ett land som gjort en liknande profilering som Sverige men där metoderna för att hantera detta i statistiken skiljer sig från de SCB valt för den här statistiken.
- IFN lyfter fram att användandet av företag som den statistiska enheten i dessa undersökningar och därmed frågeställningar om egenskaper på företagsnivå innebär att statistiken har begränsade möjligheter att säga något om intensiteten av ett

fenomen inom företaget. Däremot att fråga om omsättning från produktinnovation gör det möjligt att sätta det i relation till den totala omsättningen vilket säger något om intensiteten. SCB påpekar även att detta till viss del försvåras av att hela företagets omsättning inkluderas i statistiken, inte bara den omsättning som genereras i de juridiska enheter som uppfyller kriterierna för att inkluderas i målpopulationen.

- SCB efterfrågar information om vilka behov av ytterligare kommunikationsinsatser användarrådet ser och vilka kanaler de använder för att bevaka statistik och annan information från SCB. Flera ledamöter framhåller att det är viktigt att SCB kommunicerar på ett tydligt sätt kring denna typ av förändringar i statistiken som får effekter på hur statistiken kan användas och tolkas annars blir statistiken mindre användbar. Tillväxtanalys föreslår att en kort sammanfattning av den rapport som ska publiceras som kan spridas bredare vore användbart. Vetenskapsrådet framhåller också vikten av tydliga fotnoter i SSD för att påminna användare om att förändringar som påverkar jämförbarheten i statistiken har skett. Kanaler som nämns genom vilka användarrådets ledamöter bevakar statistiken är produktsidorna, publiceringskalendern och sekreterarens utskick.

8. Förändringar i FoU-undersökningen för referensår 2023

Från och med referensår 2023 kommer den del av undersökningen Forskning och utveckling i Sverige som riktar sig till företag att genomföras som en totalundersökning. Målpopulationen för undersökningen är företag i Sverige som bedriver eller finansierar FoU. Detta är en väldigt trögörlig population över tid och FoU är en specialiserad verksamhet som är väldigt koncentrerad till vissa aktörer i näringslivet. Därmed är förutsättningarna för att identifiera populationen via administrativa datakällor väldigt goda. Företag kommer att identifieras utifrån ett antal olika källor såsom skatteavdraget för forskande personal, register från forskningsfinansierande myndigheter, digitala årsredovisningar samt andra statistiska undersökningar (Innovation i företagssektorn, It-användning i företag, Utrikeshandel med tjänster).

Den nya undersökningsdesignen innebär en effektivisering av statistikproduktionen samtidigt som statistikens kvalitet bibehålls. Det gör det även möjligt att inkludera mikroföretag (företag med 0–9 anställda) utan att öka den totala uppgiftslämnarbördan. Dock innebär förändringen att det blir ett tidsseriebrott mellan referensår 2022 och 2023.

Förändringar sker även i de delar av undersökningen Forskning och utveckling i Sverige som avser privata icke-vinstdrivande organisationer respektive den offentliga sektorn. För referensåret 2023 kommer direktinsamling av data för enheter tillhörande den privata icke-vinstdrivande sektorn att återupptas (genomfördes senast för referensår 2017). Anledningarna till detta är dels att SCB inte kan tillgodose EU-kraven med rådande metod, dels att en möjlighet att ha uppgiftsskyldighet för statistik som är EU-reglerad skapar bättre förutsättningar för att få god kvalitet i statistiken.

Undersökningen riktad till offentlig sektor kommer också att utökas för att inkludera fler offentliga icke-vinstdrivande organisationer och kommunalförbund än tidigare. Därmed kommer modellskattningen av de lokala och regionala FoU-enheterna också att upphöra då deras bidrag till sektorns FoU kan fångas upp genom direktinsamlingen. Sammantaget förbättrar dessa förändringar täckningen i FoU-undersökningen.

Kommentarer/frågor:

- Klimat- och näringslivsdepartementet informerar om att det pågår en översyn av den offentliga finansieringen av FoU. En del i detta är GDP-projektet som i dagsläget omfattar de forskningsfinansierande myndigheterna men där det även finns planer på att utöka omfattningen. SCB är involverade i GDP-projektet genom att delta i projektets referensgrupp. SCB ser flera fördelar med projektet som kommer att kunna utgöra en bra källa till administrativa data framöver och ser därför positivt på en utökad omfattning. Även Vinnova ser positivt på en utökad omfattning av projektet.
- SCB förtydligar att förändringarna som rör den privata icke-vinstdrivande sektorn respektive den offentliga sektorn inte är kopplade till implementeringen av den nya statistiska enheten företag utan beror dels på utökade krav från EU i och med den nya förordningen för ekonomisk statistik, dels att förändringar har skett med avseende på de lokala och regionala FoU-enheterna delvis till följd av regionaliseringen.

9. Brus som metod för att undvika röjande

Risken för att röja enskilda företags ekonomiska omständigheter innebär att en stor del av FoU-statistiken måste undertryckas (dvs. uppgifterna kan inte publiceras utan ersätts med prickar i statistiktabellerna). I den senaste leveransen till Eurostat undertrycktes 52 procent av uppgifterna och även i SSD förekommer i vissa fall omfattande undertryckning vilket innebär en förlust av data. SCB har med anledning av detta utrett en alternativ metod för att undvika röjande.

Metoden som använts hittills utgår ifrån att en uppgift sekretessmarkeras om en eller ett fåtal företag står för en viss andel av värdet i cellen. När ett värde måste undertryckas på grund av röjanderisk medför detta även så kallad sekundärundertryckning vilket innebär att ytterligare data måste döljas för att det inte ska vara möjligt att härleda den undertryckta uppgiften från övriga uppgifter i tabellen. Den metod som SCB utrett att använda vid publicering av företagsstatistik kallas EZS och innebär att brus adderas på mikronivå. Det finns även metoder där brus istället appliceras på makronivå (på tabeller) men på grund av risken för bristande jämförbarhet mellan tabeller föreslår SCB EZS-metoden för FoU-statistiken. När brus appliceras på mikronivå blir det sedan möjligt att skapa vilka aggregeringar som helst vilket innebär en effektivisering av statistikproduktionen och att mer data kan göras tillgänglig för användare.

Att addera brus innebär att osäkerhet introduceras i statistiken. Det är dock fallet att statistik alltid är förknippad med osäkerhet. I och med att designen för undersökningen görs om till en totalundersökning försvinner urvalsosäkerheten, därmed skulle introducerandet av brus inte nödvändigtvis innebära att osäkerheten i statistiken blir större än den varit tidigare.

Ett antal olika vägval finns kvar att ta ställning till vad gäller detaljerna kring hur brusmetoden appliceras på undersökningen. Genom så kallad balansering kan bruset styras så att det adderade bruset minimeras i celler där risken för röjande är liten samtidigt om mer brus adderas i celler som annars hade behövt undertryckas. Den totala osäkerheten påverkas av hur balanseringen tillämpas. Även jämförbarheten över tid kan påverkas av dessa vägval.

Kommentarer/frågor:

- Som svar på en fråga från Vinnova uppger SCB att det inte nödvändigtvis finns någon ökad risk för röjande till följd av implementeringen av den nya statistiska enheten företag.
- Vinnova ställer också en fråga angående jämförbarheten över tid och vilka effekter implementeringen av brus kan komma att få. Jämförbarhet över tid är en aspekt som flera ledamöter lyfter fram som mycket viktig. Som en del i utredningen har SCB applicerat brus på data från två tidigare omgångar av undersökningen och utifrån detta bedömer SCB att metoden kommer att kunna ge en rättvisande utveckling mellan år. Erfarenheterna kring detta är dock begränsade. Internationellt är det endast Kanada och USA som i någon form applicerar brus, ingen annan företagsundersökning på SCB gör detta. Därmed är det svårt att med säkerhet avgöra effekterna på längre sikt. Det är dock en fördel att FoU-populationen är trögrörlig, då det gör det möjligt att låta företag behålla samma

brus under flera år utan att den totala osäkerheten ökar allt för mycket.

- Som svar på en fråga från Tillväxtanalys uppger SCB att detta skulle påverka samtliga variabler för företagssektorn inom FoU-undersökningen. Effekterna kommer dock att vara mindre på de celler där det inte föreligger någon risk för röjande. Detta innebär också att effekterna är mindre ju högre aggregeringsnivån är.
- Vinnova undrar hur denna metod påverkar möjligheterna att redovisa data utifrån en finare branschindelning än den nuvarande. Detta är något som skulle vara användbart. SCB har inte utrett denna möjlighet i dagsläget men är medvetna om att detta är efterfrågat. Med en större mängd celler där det finns risk för röjande ökar det totala bruset som måste adderas vilket gör att avvägningar mellan tillförlitlighet och detaljnivå måste göras.
- Som svar på en fråga från Vetenskapsrådet framhåller SCB att det som efterfrågas i det här läget är vilket värde användarrådet ser att denna metod kan medföra samt vilka farhågor man ser framför sig. På detta svarar IVA att givet hur de använder statistiken idag har de inte någon nytta av att ytterligare data blir tillgänglig. Däremot ser de att det kan vara möjligt att nya användningsområden uppstår ifall mer data blir tillgänglig. Tillväxtanalys framhåller även att det är av stor vikt att SCB kommunicerar på ett tydligt sätt kring de metoder som används för att ta fram statistiken för att göra den så användbar som möjligt. SCB ser också att kommunikationen till såväl användare som uppgiftslämnare är central. Vidare framhåller SCB att det kommer att vara ledande för det fortsatta arbetet att hitta de metoder som skapar så stor användbarhet och så hög tillförlitlighet som möjligt.
- UKÄ lyfter frågan om hur mikrodatautlämnandet kommer att påverkas av en implementering av brusmetoden. SCB uppger att det även efter en implementering av metoden kommer att vara möjligt för forskare att få tillgång till mikrodata som inte är brusade.

10. Övriga frågor

Inga övriga frågor.

11. Summering och förslag på ämnen till nästa möte

Vinnova ser gärna att effekterna av den kommande SNI-omläggningen diskuteras vid ett kommande möte.

Förslag på ämnen till nästa möte kan skickas till sekreterare Elin Stendahl (SCB), gärna med kopia till ordförande Rolf Nilsson (Vinnova).